

Sygn. akt II Ca 474/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Dorota Gamrat - Kubeczak
Sędziowie:	SO Małgorzata Grzesik (spr.) SO Robert Bury
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 stycznia 2014 roku w S.

sprawy z powództwa **Wspólnoty Mieszkaniowej (...) w S.**

przeciwko **Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P.**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie

z dnia 14 stycznia 2013 r., sygn. akt I C 1521/10

I. **oddala apelację;**

II. **zasądza od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P. na rzecz powódki Wspólnoty Mieszkaniowej (...) w S. kwotę 1.200 (jeden tysiąc dwieście) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt II Ca 474/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 stycznia 2013 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie zasądził od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P. w rzecz powódki Wspólnoty Mieszkaniowej (...) w S. kwotę 21.617,49 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 3 września 2010 r. do dnia zapłaty (pkt I); umorzył postępowanie w pozostałej części tj. co do zapłaty kwoty 840,37 zł (pkt II); przyznał powódce Wspólnocie Mieszkaniowej (...) w S. od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w P. kwotę 3.497,87 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III).

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następującym stanie faktycznym:

Pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w P. jako członek powodowej Wspólnoty jest właścicielem lokalu nr (...) w budynku nr (...) w P. i współwłaścicielem w częściach wspólnych budynku i gruncie w udziale (...) części.

W dniu 14 grudnia 2007 r. na zebraniu członków Wspólnota Mieszkaniowa (...) podjęła uchwałę nr 2 i 3 o zmianie dotychczasowego sposobu zarządu nieruchomością wspólną. Uchwałami tymi odwołano dotychczasowy zarząd sprawowany przez SM (...) i wybrano nowy zarząd spośród osób fizycznych.

W dniu 28 grudnia 2007 r. powódka przez działający zarząd zawarła z firmą (...) umowę o zarządzanie nieruchomością (...), której powierzyła funkcję zarządcy.

Pismem z dnia 17 stycznia 2008 r. zarządca powodowej wspólnoty zwróciła się do (...) S.A. oddział w S. o zawarcie z powodową wspólnotą z dniem 1 stycznia 2008 r. umowę o dostawę gazu. W odpowiedzi na pismo zarządcy (...) S.A. poinformowała ją o niemożności zawarcia umowy ze Wspólnotą Mieszkaniową z uwagi na zawartą już umowę ze Spółdzielnią Mieszkaniową (...), zgodnie z którą spółdzielnia ta jest właścicielem punktu pomiarowego.

Jednocześnie pismem z 17 stycznia 2008 r. zarządca powodowej WM zwróciła się do SM (...) o wydanie pomieszczenia przeznaczonego na lokalizację kotłowni gazowej z urządzeniami w ciągu 5 dni. Pismo to pozostało bez odpowiedzi.

Kotłownię gazową przejęła SM (...) za zleceniem OT na stan środków trwałych w lipcu 1995 r., a grudniu 1997 r. przejęła urządzenia kotłowni.

Powodowa Wspólnota Mieszkaniowa podjęła szereg starań o uzyskanie dostępu do pomieszczenia kotłowni i wydania jej wraz z urządzeniami służącymi właścicielom lokali. Zwraçała też powódce faktury VAT z uwagi na to, że spółdzielnia nie posiadając koncesji na przesył i dystrybucję ciepła winna refakturować zużycie ciepła na potrzeby CO i CW według faktur (...) S.A.

Pismem z dnia 4 kwietnia 2008 r. Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) poinformowała właścicieli nieruchomości w budynku (...), że zarząd Wspólnoty Mieszkaniowej nie opłacił należności za dostawę gazu do co i podgrzewania wody za miesiące styczeń i luty 2008r., co spowoduje skierowanie sprawy do sądu i zaprzestanie opłat na rzecz dostawcy gazu, a także wstrzymanie dopływu gazu do budynku i dodatkowe koszty związane z ponownym jego podłączeniem.

Wspólnota Mieszkaniowa będąc pod presją SM (...) zapłaciła należność, nie mając możliwości zapewnienia alternatywnego ogrzewania budynku.

W dniu 7 kwietnia 2008 r. powodowa wspólnota wniosła pozew do sądu o nakazanie przez SM (...) wydania pomieszczenia kotłowni wraz z urządzeniami grzewczymi. Wyrokiem z dnia 17 listopada 2008 r. powództwo WM (...) zostało przez Sąd oddalone ze względu na źle sformułowane powództwo. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, iż powódka pozostała pozbawiona posiadania kotłowni stanowiącej wraz z infrastrukturą grzewczą część składową budynku (...) wspólną wszystkim właścicielom w wyodrębnionym w budynku lokali. Apelacja powódki została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z 31 marca 2009 r.

W uwzględnieniu kolejnych pism zarządcy powodowej WM do (...) S.A. w S. z dnia 15 i 16 grudnia 2008 r., w których zarządca powołuje się na uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie (...) S.A. poinformowała powodową WM, że wypowiedziała pozwanej SM (...) umowę na dostawę paliwa gazowego. Z dniem 24 kwietnia 2009 r. doszło do zawarcia przez (...) S.A. z powodową Wspólnotą Mieszkaniową umowy kompleksowej dostarczenia paliwa gazowego do budynku (...).

W dniu 3 lipca 2009 r. SM (...) w P. wniosła pozew o zasądzenie od (...) kwoty 32.210,79 zł z tytułu wystawionych faktur od należności brutto ujętych w fakturach VAT (...) S.A. Sąd oddalił powództwo SM (...) w całości. Wyrokiem z dnia 23 czerwca 2010 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego.

Pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w okresie od marca do listopada 2008 wystawiła powodowej WM (...) następujące faktury VAT za dostawę ciepła z załącznikami do ww. faktur, którymi są faktury (...) S.A. wystawione dla SM (...):

- w dniu 17 marca 2008 fakturę VAT nr (...) na kwotę 14847,01 zł brutto w tym 2677,33 zł podatku VAT w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 13847,02 zł brutto, nadto koszt obsługi odbiorcy powiększony o podatek VAT łącznie na 999,99 zł;
- w dniu 17 marca 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 11010,02 zł brutto o w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 10010,02 zł nadto koszt obsługi odbiorcy powiększony o podatek VAT łącznie na kwotę 999,99 zł,
- w dniu 9 kwietnia 2008 fakturę nr (...) na kwotę 15058,92 zł brutto w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 11523,71 zł brutto plus koszt obsługi odbiorcy powiększony o podatek VAT łącznie na kwotę 999,99 zł,
- w dniu 15 maja 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 13056,23 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 9882,16 zł plus koszty obsługi brutto na kwotę 999,99 zł z korektą 840,38 zł,
- w dniu 12 czerwca 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 6006,78 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 4103,92 zł brutto plus koszt obsługi odbiorcy z VAT na kwotę 999,99 zł,
- w dniu 14 lipca 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 6253,60 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 4306,23 zł plus koszt obsługi odbiorcy brutto na kwotę 1000 zł,
- w dniu 11 sierpnia 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 6113,08 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 4191,05 zł plus koszt obsługi odbiorcy brutto na kwotę 1000 zł,
- w dniu 4 września 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 5928,82 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 4042,02 zł plus kwota 1000 zł tytułem kosztów obsługi odbiorcy brutto,
- w dniu 15 października 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 8176,11 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 5882 zł plus kwota 1000 zł tytułem kosztów obsługi odbiorcy brutto,
- w dniu 6 listopada 2008 r. fakturę nr (...) na kwotę 11.830,94 zł w oparciu o fakturę VAT (...) S.A. dla SM (...) na kwotę 8877,82 zł brutto plus kwota 1000 zł tytułem kosztów obsługi odbiorcy brutto.

Kwoty wynikające z ww. faktur wystawionych przez SM (...) powodowej WM zostały uregulowane pozwanej spółdzielni z rachunku bankowego wspólnoty mieszkaniowej.

Od wystawionych przez SM (...) Wspólnocie Mieszkaniowej faktur, pozwana odprowadziła do Urzędu Skarbowego w S. należny podatek: w lutym 2008 r. - 2728,56 zł, w marcu 2008 r. - 2667,33 zł, w kwietniu 2008 r. - 2715,54 zł, w maju 2008 r. - 2354,40 zł, w czerwcu 2008 r. - 1083,19 zł, w lipcu 2008 r. - 1127,70 zł, w sierpniu 2008 r. - 1102,36 zł, we wrześniu 2008 r. - 1069,13 zł, w październiku 2008 r. - 1474,38 zł, w listopadzie 2008 r. - 2133,45 zł i w grudniu 2008 r. - 2874,31 zł.

Należność z faktur VAT za ww. okres wystawionych powodowej wspólnoty za dostarczoną energię ciepłą obejmowała kwotę brutto z faktur wystawionych przez (...) S.A. dla SM (...), nadto koszt obsługi kotłowni i opłatę stałą. Do tych należności doliczała pozwana podatek VAT. Do faktury VAT za okres od styczeń do marca 2008 r. SM (...) doliczyła do kwoty netto koszt obsługi wraz z podatkiem VAT, od kwietnia 2008 r. zaczęła doliczać podatek VAT do kwot brutto w wystawionych przez (...) S.A. fakturach.

Wspólnota Mieszkaniowa (...) nie zawierała z SM (...) żadnej umowy na dostawę gazu. Nie zlecała również pozwanej Spółdzielni żadnej jednorazowej nawet obsługi kotłowni, nie zlecała pozwanej żadnej usługi, związanej

z pośrednictwem na dostawę gazu po zmianie przez Wspólnotę Mieszkaniową sposobu zarządu nieruchomością wspólną w grudniu 2007 r.

Pismem z dnia 19 sierpnia 2009 r. powódka wezwała pozwaną do dobrowolnej zapłaty kwoty 22.457,87 zł w terminie 10 dni od otrzymania niniejszego pisma tytułem zwrotu nienależnego świadczenia.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd I instancji uznał, że wytoczone powództwo oparte na art. 410 § 2 k.c. za uzasadnione.

Wskazał, iż dla żądania zwrotu nienależnego świadczenia nie muszą być spełnione łącznie wszystkie przesłanki z art. 411 k.c., wystarczy istnienie jednej z nich. W tym przypadku nie ulega wątpliwości, iż spełnienie świadczenia przez WM za okres od marca do grudnia 2008 r. nastąpiło w celu uniknięcia przymusu zastosowanego przez SM (...) wobec członków WM, co wymusiło zapłatę należności w wysokości wynikających z faktur pozwanej Spółdzielni.

Świadomość nienależności świadczeń wyłącza zwrot tylko wówczas, gdy świadczenie spełniono dobrowolnie, czyli w świetle ww. przepisu można żądać zwrotu nienależnego świadczenia chociażby płacący wiedział, że się nie należy, jeżeli zapłata nastąpiła niedobrowolnie.

Zdaniem Sądu to, że pozwana odprowadziła podatek z faktur VAT wystawionych przez nią dla powodowej WM do Urzędu Skarbowego nie świadczy o wygaśnięciu obowiązku zwrotu wartości części podatku stanowiącego różnicę między należnym podatkiem a odprowadzonym do Urzędu Skarbowego (art. 409 k.c.). W świetle bowiem tego przepisu nie ma obowiązku zwrotu uzyskanych korzyści, gdy ten kto korzyść uzyskał zużył ją utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba, że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. O zakresie zwrotu decyduje więc powinność przewidywania obowiązku zwrotu. Zebrany w sprawie materiał dowodowy dawał w pełni podstawę do stwierdzenia, iż istniały obiektywne przesłanki świadczące o powinności przewidywania przez SM (...) obowiązku zwrotu wraz z możliwością liczenia się z tym obowiązkiem w dacie zapłaty przez SM (...) podatku Urzędowi Skarbowemu od wystawionych dla powodowej WM faktur. W tym okresie SM (...), co jest bezsporne nie wiązała żadna umowa o zarządzanie z WM, nie była ona dystrybutorem, ani dostawcą gazu, nie miała też żadnego zlecenia do zawierania umów w imieniu WM po odwołaniu zarządu SM (...), nadto WM zabiegała o wydanie przez SM kotłowni wraz z urządzeniami jako część wspólną wszystkim współwłaścicielom lokali.

Sąd zgodził się ze stanowiskiem powódki wyrażonym w piśmie procesowym z 16 grudnia 2010 r. w kwestii dotyczącej refakturowania i z wywodami powódki dotyczącymi należnej pozwanej kwoty za świadczoną przez nią samoistne usługi równej kwotom wystawionych faktur przez (...) S.A. dla pozwanej Spółdzielni. Nie wiąże też Sądu interpretacja Ministra Finansów dla SM (...) oparta na faktach nieadekwatnych do rzeczywistości stanu faktycznego, co do własności pomieszczeń kotłowni i łączących strony stosunków umownych. Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono w oparciu o art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w zw. z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych... Na zasądzone w pkt III koszty procesu w kwocie 3.497,87 zł składa się: kwota 1.080,87 zł z tytułu zwrotu uiszczonych części opłaty sądowej od uwzględnionego powództwa oraz kwota 2.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Pozwana zaskarżyła w części powyższy wyrok, tj. w punkcie I i III zarzucając mu:

I. Naruszenie prawa materialnego tj.:

- art. 405 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że pozwana uzyskała bez podstawy prawnej korzyść majątkową podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje jednoznacznie, że powódka dokonała płatności na rzecz pozwanej należności za dostarczane media w postaci ciepła i ciepłej wody;

- art. 409 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że pozwana spółdzielnia mieszkaniowa nie zużyła uzyskanego przysporzenia, a nadto powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu uzyskanych od powódki środków od dnia ich otrzymania podczas gdy zebrany w sprawę materiał dowodowy w szczególności przedłożone deklaracje w zakresie podatku VAT wskazują jednoznacznie, że podatek VAT wynikający z faktur będących przedmiotem niniejszego postępowania został zapłacony na rzecz organu skarbowego (a zatem pozwana przestała być wzbogacona) zanim powódka dokonała płatności, a nadto w żadnym razie powództwo o wydanie pomieszczeń kotłowni przed Sądem Rejonowym w Szczecinie w sprawie o sygn. akt II C 336/08 nie może być traktowane jako wezwanie do zwrotu zapłaconych przez powódkę należności, gdyż przedmiot tego postępowania oraz podstawa faktyczna sprawy nie ma żadnego związku z roszczeniem powódki w niniejszej sprawie;

- art. 410 § 2 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że po stronie powódki nie istniał obowiązek zapłaty należności w zakresie części faktury VAT za dostawę ciepła i ciepłej wody przez pozwaną, podczas gdy z treści zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że uiszczone przez powódkę świadczenie w postaci całości przedmiotowych faktur VAT było zapłatą ceny za dostarczone media;

- art. 411 pkt 1 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że powódka dokonywała zapłaty na rzecz pozwanej należności w celu uniknięcia przymusu, podczas gdy z treści zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności oświadczeń samych członków zarządu powódki wynika, iż dokonywali świadczeń na rzecz pozwanej w celu uniknięcia niekorzystnego położenia w tym niekorzystnej sytuacji ekonomicznej, a to nie może być podstawą do żądania zwrotu świadczenia w rozumieniu art. 411 pkt 1 k.c. in fine.

II. Naruszenie prawa procesowego tj. art. 233 § 2 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie i przekroczenie zasad swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że powódka wykazała, że pozwana uzyskała korzyść majątkową bez podstawy prawnej, a nadto że jej nie zużyła i była zobowiązana do jej zwrotu, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje jednoznacznie, że powódka dokonywała zapłaty na rzecz pozwanej zapłaty za świadczone dostawy ciepła i ciepłej wody, a nadto że świadczenie uzyskiwane od powódki w zakresie dochodzonym w niniejszej sprawie zostało przekazane na rzecz organów skarbowych z tytułu podatku VAT i w ten sposób pozwana nie jest wzbogacona i w chwili ich wydatkowania nie było podstaw do liczenia się z obowiązkiem zwrotu w stosunku do powódki.

Jednocześnie apelująca wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa w całości; zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych; ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi I instancji.

Zdaniem pozwanej przymus nie może być rozumiany w sposób określony w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. W świetle powszechnie przyjętej wykładni art. 411 pkt 1 k.c. (patrz komentarze do kodeksu cywilnego: z 1972 r. tom II str. 974, z 1980 r. str. 373, z 1989 r. tom I str. 388-389 oraz orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1958 r. 1 CR 560/57 OSPiKA 1959/1 poz. 7) świadczenie „w celu uniknięcia przymusu” to świadczenie spełnione w celu uniknięcia realizacji groźby przewidzianej w art. 87 k.c., przymusowej egzekucji skierowanej do majątku spełniającego świadczenie lub w celu uniknięcia innego przymusu fizycznego lub psychicznego powodującego brak swobody w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli (art. 82 k.c.). W przepisie tym chodzi zatem o świadczenie w celu uniknięcia przymusu, a nie w celu uniknięcia przymusowego położenia, w tym niekorzystnej sytuacji ekonomicznej.

W ocenie apelującej Sąd Rejonowy całkowicie błędnie zatem uznaje, że powódka mogła żądać zwrotu świadczenia spełnionego na rzecz pozwanej w toku niniejszego postępowania. Jej roszczenie wygasło na skutek istnienia po jej stronie świadomości tego, że do świadczenia nie była zobowiązana na co sama wskazuje w treści pozwu i w toku całego postępowania sądowego.

Dodatkowo zwrócono uwagę, że należność zapłacona przez powódkę w zakresie objętym żądaniem pozwu tzw. „podwójnego VATu” (jak określa to Sąd Rejonowy) została w całości odprowadzona do Urzędu Skarbowego na

podstawie przedłożonych deklaracji w tym zakresie. Sąd I instancji całkowicie błędnie przyjmuje zatem, że po stronie pozwanej istniało przysporzenie. Zgodnie z przepisami ustawy o podatku od towarów i usług pozwana zobowiązana była do przekazania tych środków na rzecz organów skarbowych co w całości uczyniła. W ten sposób roszczenie powódki także z tego powodu na podstawie art. 409 k.c. wygasło. W toku postępowania pozwana przedłożyła deklaracje podatku VAT za okres objęty pozwem tj. marzec - listopad 2008 r., które okoliczności te w całości potwierdzają i wskazują na przekazanie środków uzyskanych od powódki.

Nadto w zdaniem pozwanej niezrozumiałym pozostaje stanowisko Sądu Rejonowego jakoby pozwana musiała liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego świadczenia na skutek powództwa jakie zostało wytoczenie przez Wspólnotę Mieszkaniową (...) o wydanie kotłowni przed Sądem Rejonowym w Szczecinie w sprawie o sygn. akt IIC 336/08. Treść tego powództwa w zakresie żądania pozwu oraz jego podstawa faktyczna nie mają żadnego związku z roszczeniem dochodzonym w niniejszej sprawie. Spór na płaszczyźnie prawa rzeczowego, tj. oparte na podstawie art.222 k.c., nie może być traktowane jako wezwanie powódki w stosunku do pozwanej w zakresie zwrotu świadczenia jej zdaniem nienależnego. Roszczenie będące przedmiotem sporu w tym postępowaniu ma charakter ewidentnie obligacyjny i jego źródło jest oparte o inną podstawę prawną tj. art. 405 i nast. k.c. Dodatkowo uszło uwadze Sądu Rejonowego, że powództwo powódki w tej sprawie zostało oddalone w całości. Ustalenia poczynione w toku tego postępowania nie wiążą stron postępowania i innych organów, gdyż tylko w zakresie treści rozstrzygnięcia wyrok sądu powszechnego ma taki charakter zgodnie z art. 365 k.p.c.

Zdaniem skarżącej sąd orzekający w niniejszej sprawie dopuścił się błędu w ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego. Nie sposób przyjąć za Sądem, że powódka wykazała w toku postępowania że pozwana uzyskała korzyść majątkową bez podstawy prawnej, a nadto że jej nie zużyła i była zobowiązana do jej zwrotu. Zebrany materiał dowodowy w postaci przedłożonych dokumentów w szczególności deklaracji podatkowych pozwanej za okres marzec - listopad 2008 r., orzeczeń wydanych w sporach między stronami oraz interpretacji Ministra Finansów w zakresie stosowania przepisów podatkowych oraz zeznań świadka w osobie M. P. i członka Zarządu R. B. wskazują jednoznacznie, że pozwana nie uzyskała przysporzenia majątkowego kosztem powódki, a nadto że środki pieniężne pochodzące od powódki zostały przekazane na rzecz organów skarbowych z tytułu podatku VAT. Roszczenie powódki wygasło zatem w całości, a powództwo winno być z tego powodu oddalone.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Sąd Odwoławczy nie podzielił zarzutów podniesionych przez pozwaną w apelacji, a zainicjowana przez nią kontrola instancyjna potwierdziła jedynie trafność rozstrzygnięcia Sądu I instancji. W ocenie Sądu Okręgowego sposób procedowania Sądu Rejonowego pozostawał w zgodzie z obowiązującymi w tym zakresie normami, a ustalony w toku postępowania stan faktyczny, poprzedzony został prawidłową oceną zebranego materiału dowodowego, która znalazła wsparcie w zasadach logiki, prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego. Sąd II instancji przyjął zatem za własne ustalenia w zakresie stanu faktycznego poczynione przez Sąd Rejonowy.

Roszczenie powódki zostało oparte na treści art. 410 § 2 k.c., który stanowi, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Formuła omawianej instytucji jest tak szeroka, że pozwala się rozumieć jako ogólna zasada, w myśl której nikt nie powinien się bogacić bezpodstawnie kosztem drugiego. W Kodeksie cywilnym przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (a ściślej o nienależnym świadczeniu) stanowią prawną podstawę rozliczenia będącego konsekwencją zaistniałego „przesunięcia majątkowego”.

Na podstawie art. 410 § 1 k.c. przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu mają w szczególności zastosowanie do nienależnego świadczenia.

Podzielając ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji należy przypomnieć, iż strona powodowa domagała się zwrotu nienależnie jej zdaniem pobranych przez pozwaną dodatkowych kosztów stałych za obsługę kotłowni oraz naliczonego od wystawianych przez (...) S.A. w okresie od marca 2008 r. do listopada 2008 r. faktur VAT dodatkowego podatku od towarów i usług. Strona pozwana z kolei podnosiła, po pierwsze, że naliczany do przedmiotowych faktur podatek VAT był należny, albowiem jako dostawca gazu pozwana Spółdzielnia na podstawie ustawy o podatku od towarów i usług była obowiązana do naliczenia tego podatku, a po drugie, że środki pieniężne pochodzące od powódki z tytułu podatku VAT zostały przekazane na rzecz organów skarbowych, a zatem pozwana nie uzyskała żadnego przysporzenia.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy wskazuje, iż strona skarżąca w sposób nieuzasadniony twierdzi, iż wykonywała na rzecz powódki usługi w postaci dostarczania mediów w postaci ciepła i ciepłej wody, a w konsekwencji była dostawcą gazu do powodowej wspólnoty. Takie stanowisko wynika wprost z zarzutów sformułowanych w apelacji. Tymczasem, jak wynika z prawidłowo ocenionego materiału dowodowego zebranego w niniejszej sprawie, dostawcą tych mediów była spółka (...) S.A. Oddział w S.. Spółka ta dostarczała gaz do stanowiącej nieruchomość wspólną kotłowni, a jedynie umowa o dostawę tych usług w spornym okresie zawarta była z pozwaną Spółdzielnią, która do końca 2007 r. zarządzała nieruchomością wspólną. W 2008 r. również faktury wystawiane były na Spółdzielnię Mieszkaniową (...) w P., która domagając się zapłaty za dostawę ciepła i ciepłej wody od powodowej Wspólnoty, do faktury wystawionej przez (...) S.A., zawierającej już podatek VAT, doliczała jeszcze raz podatek VAT z tytułu dostarczania przez siebie mediów do Wspólnoty, oraz obciążała powódkę kosztami obsługi kotłowni.

Wątpliwości Sądu Okręgowego nie budzi fakt, że Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) dostarczała powodowej Wspólnocie ciepła ani ciepłej wody, nie była również żadnym pośrednikiem w świadczeniu tej usługi. Wiązała ją co prawda umowa z (...) S.A., jednakże wynikało to z faktu, że powódka przez dłuższy czas nie mogła samodzielnie zawrzeć umowy ze spółką gazową na dostawę ciepła z uwagi na uniemożliwienie jej przez pozwaną dostępu do kotłowni i znajdujących się tam urządzeń grzewczych.

Reasumując należy stwierdzić, iż Spółdzielnia nigdy jednak nie świadczyła usługi dostawy gazu, nie była też jego dostawcą, albowiem gaz dostarczany był bezpośrednio do stanowiącej część nieruchomości wspólnej kotłowni, a stamtąd rozprowadzany był do mieszkań członków wspólnoty.

Naliczanie przez pozwaną do faktury obejmującej podatek od towarów i usług za dostawę energii cieplnej, wystawionej przez (...), „kolejnego” podatku VAT było zatem nieprawidłowe i nie znajdowało oparcia w żadnych przepisach prawa. Okoliczności tej nie zmienia również interpretacja indywidualna Ministra Finansów z dnia 22 lutego 2010 r., na którą powoływała się pozwana, albowiem stan faktyczny przedstawiony w tej interpretacji znacząco odbiega od stanu faktycznego ustalonego w niniejszej sprawie, a zatem dokument ten nie mógł przemawiać za stanowiskiem pozwanej prezentowanym w toku postępowania.

Zauważyć w tym miejscu wypada, że Sąd I instancji w żadnej mierze nie ustalił, że po stronie powódki nie istniał obowiązek zapłaty należności w zakresie części faktury VAT za dostawę ciepła i ciepłej wody, a jedynie ustalił, że nie było takiego obowiązku co do należności z tytułu podatku VAT naliczonego przez pozwaną od faktury brutto wystawionej przez (...) S.A. Powódka uiszczała cenę za dostarczone przez spółkę gazową media, jednak odmówiła zapłaty ceny za bezpodstawnie jej zdaniem naliczone pozostałe koszty obsługi kotłowni, jak też kolejny podatek VAT naliczony przez pozwaną za „dostawę” przez nią tych mediów.

Dalej Sąd Okręgowy stwierdza, że stron nie łączyła żadna umowa, czy to ustna, czy pisemna o świadczenie przez pozwaną na rzecz Wspólnoty usług polegających na obsłudze kotłowni. W toku postępowania nie zostało udowodnione, że Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w P. miała podstawy do naliczenia w wystawianych fakturach kosztów obsługi kotłowni czy zatrudnienia w tym celu pracownika. Zdaniem Sądu Okręgowego nie istniał zatem żaden

stosunek prawny, na podstawie którego Spółdzielnia naliczała tego rodzaju koszty i uwzględniała je w wystawianych przez siebie fakturach.

Podsumowując tę część rozważań należy z całą stanowczością stwierdzić, iż świadczenie uiszczone przez powódkę ponad kwoty wynikające z wystawionych przez (...) S.A. faktur za dostawę na rzecz Wspólnoty Mieszkaniowej mediów, nie znajduje uzasadnienia ani w czynności prawnej, ani w ustawie, ani w żadnym orzeczeniu sądowym czy decyzji administracyjnej.

Niewątpliwie zatem, wedle treści art. 410 § 2 k.p.c. powódka nie była w ogóle zobowiązana względem skarżącej do zapłaty kwoty dochodzonej niniejszym pozwem, jej świadczeniem było zatem świadczeniem nienależnym i jako takie podlegało zwrotowi.

Wyjątek od obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia przewiduje art. 411 k.c., który w punkcie 1 stanowi, że nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany. Zdaniem Sądu II instancji z okoliczności niniejszej sprawy wynika bezsprzecznie, iż powódka zdawała sobie sprawę, że nie jest zobligowana do świadczenia na rzecz pozwanej. Niemniej wskazany wyżej przepis wprowadza kolejny wyjątek, mianowicie stanowi, że mimo iż spełniający świadczenie wiedział, że nie był do niego zobowiązany, może domagać się zwrotu nienależnego świadczenia, jeżeli spełnienie świadczenia nastąpiło w celu uniknięcia przymusu.

W toku sprawy ustalono, czego zresztą apelującą nie kwestionowała, że pismem z dnia 4 kwietnia 2008 r. Spółdzielnia Mieszkaniowa poinformowała właścicieli nieruchomości w budynku (...), że na skutek zaległości Wspólnoty z zapłatą za dostawę ciepła, „zaprzestanie dokonywać opłat do dostawcy gazu (...) S.A., co spowoduje wstrzymanie dopływu gazu do budynku, czy brak ogrzewania i ciepłej wody”.

W oparciu o powyższe pismo zasadnie Sąd I instancji uznał, że spełnienie świadczenia przez powódkę nastąpiło dla uniknięcia przymusu.

Sąd Okręgowy przychylił się do dominującego stanowiska doktryny i judykatury, że pojęcie przymusu, o jakim mowa w art. 411 pkt 1 k.c., nie może być interpretowane w sposób zawężający. Pojęcie spełnienia świadczenia w celu uniknięcia przymusu powinno się rozumieć szeroko, jako świadczenie spełnione pod naciskiem okoliczności, a więc będzie to każda sytuacja, gdy świadczenie nie jest spełniane dobrowolnie lub będzie spełniane w sytuacji zagrożenia, z którym spełniający świadczenie musi się liczyć. Pojęcie to obejmuje wszystkie przypadki grożącego przymusu albo przymusowego położenia, w szczególności gdy ktoś świadczy w celu ochrony własnych praw podmiotowych, które nie zawsze muszą być bezpośrednio związane z samym świadczeniem. Przymus to nie tylko zagrożenie egzekucją świadczenia, ale także stworzenie takich sytuacji, w których spełniający świadczenie, by uniknąć niekorzystnych i często nieodwracalnych skutków, zmuszony jest spełnić świadczenie, mimo świadomości, że świadczy nienależnie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2005 r., II CK 177/05, LEX nr 346049; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 września 2013 r., I ACa 1375/12, LEX nr 1383538; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 maja 2013 r., VI ACa 1379/12, LEX nr 1331150).

Zdaniem Sądu wywieszenie na klatkach budynku informacji o odcięciu dostaw ciepła i ciepłej wody w przypadku nieuregulowania należności na rzecz Spółdzielni postawiło powodową wspólnotę w sytuacji przymusu, wyłączyło dobrowolne podjęcie decyzji co do zapłaty nienależnego świadczenia. Stanowisko to jest o tyle uzasadnione, że powódka dobrowolnie zaprzestała płacenia wystawionych przez pozwaną faktur za miesiąc styczeń i luty 2008 r., a dopiero po umieszczeniu opisanej wyżej informacji o możliwości odcięcia dostawy ciepłej wody i ogrzewania zdecydowała się na uiszczenie żądanej kwoty, celem uniknięcia tych negatywnych skutków. Ewidentnie więc powódka znalazła się w sytuacji przymusowej i mimo swojego poprzedniego stanowiska o zaprzestaniu płacenia za nienależne jej zdaniem naliczone faktury, uiszczyła żądane przez pozwaną kwoty.

Dalej Sąd Okręgowy wskazuje, iż słusznie Sąd I instancji ustalił, że pozwany w realiach przedmiotowej sprawy winien liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Zgodnie z art. 409 k.c., obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa,

jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Już w momencie wystawiania faktur przez apelującą istniał między stronami spór co do zasadności „obsługi” przez pozwaną kotłowni, naliczania z tego tytułu opłat, jak i obciążania powódki dodatkowym podatkiem VAT naliczanym do faktury wystawianej przez (...) S.A. Powódka w pismach kierowanych do Spółdzielni zwracała się o udostępnienie pomieszczenia kotłowni celem umożliwienia sprawowania zarządu, zwracała faktury za dostawę ciepła i energii elektrycznej, podnosząc brak podstaw do ich sporządzenia, a zatem już wówczas skarżąca powinna zdawać sobie sprawę, że żądane przez nią świadczenie może być nienależne, w związku z czym na pozwanej może ciążyć obowiązek jego zwrotu. Tym samym Sąd Okręgowy uznał zarzut naruszenia art. 409 k.c. za chybiony.

W świetle wszystkich powyższych okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną, o czym orzeczono w punkcie I sentencji.

Orzeczenie o kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy oparł o art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 490) obciążając pozwaną obowiązkiem zwrotu na rzecz powódki kwoty 1.200 zł tytułem poniesionych przez nią kosztów zastępstwa procesowego. Koszty te zostały zasądzone w punkcie II sentencji.